

Brev

28.11.2025

VN/35425/2025

VN/35425/2025-OKM-1

Anordnare av yrkesutbildning

Anordnande av undervisning inom yrkesutbildningen

Undervisnings- och kulturministeriet och riksdagen har kontaktats av personer som menar att de studerandes rätt till undervisning och handledning inte till alla delar tillgodoses inom yrkesutbildningen på det sätt som riksdagen och statsrådet har avsett. I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering tryggar regeringen rätten till tillräcklig närundervisning, arbetsplatshandledning och behövt stöd för lärandet särskilt för studerande inom yrkesutbildning som genomgår läropliktsutbildning.

Ministeriet betonar att behovet av tillräcklig undervisning, handledning och stöd inte är begränsat till läropliktiga studerande. Rätten till undervisning, handledning och stöd gäller också vuxna studerande. Tillräcklig undervisning är central för att de studerande ska kunna förvärva sådan yrkesskicklighet och kompetens som avses i lagen.

Ett försök med verksamhetsstyrning inom yrkesutbildningen inleds den 1 januari 2026. Bestämmelserna om undervisning och handledning tillämpas på samma sätt på alla utbildningsanordnare.

Den studerandes rätt till undervisning och handledning

Vars och ens rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning och likabehandling tryggas i grundlagen. Efter att läropliktslagen stiftades omfattar den nämnda rätten enligt 16 § 1 mom. i grundlagen utbildning under läroplikten, som sträcker sig fram till 18 års ålder. Enligt grundlagen ska det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning.

Enligt lagen om yrkesutbildning (531/2017) har varje studerande rätt att få sådan undervisning och handledning som dels gör det möjligt att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna, dels stöder de studerandes utveckling till goda, harmoniska och bildade människor och samhällsmedlemmar. Utbildningsanordnaren ska planera hur den yrkesskicklighet eller det kunnande som förutsätts i examens- eller utbildningsgrunderna ska förvärfvas, om den studerande inte har det tidigare förvärvade kunnande som behövs för att kunna visa sitt

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Undervisnings- och kulturministeriet

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PB 29
00023 Statsrådet

Sjötullsgatan 10
Helsingfors

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

kunnande. Dessutom ska utbildningsanordnaren planera de handlednings- och stödåtgärder som den studerande behöver.

Enligt statsrådets förordning om yrkesutbildning (673/2017) är mängden undervisning och handledning som behövs för avläggande av en examensdel eller ett delområde av en gemensam examensdel inom utbildningen för yrkesinriktade grundexamina minst 12 timmar per kompetenspoäng. Timantalet kan dock vara mer eller mindre än detta beroende på den studerandes inlärningsfärdigheter och individuella val.

Enligt lagen ska en utbildningsanordnare med beaktande av det sätt som utbildningen ordnas på ha ett tillräckligt antal lärartjänster eller lärare i arbetsavtalsförhållande. Utbildningsanordnaren kan dessutom ha timlärare och annan personal. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för lärare finns i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998).

Utarbetandet av den personliga utvecklingsplanen för kunnandet i fråga om läropliktiga studerande

Lagen om yrkesutbildning ändrades den 1 januari 2025 i fråga om personlig tillämpning inom studierna för läropliktiga studerande. Lagen ändrades så att bestämmelserna om identifiering och erkännande av kunnandet när det gäller läropliktiga enligt läropliktslagen (1214/2020) ska tillämpas på den personliga utvecklingsplanen för kunnandet endast till den del den läropliktige har avlagt examensdelar eller delområden av gemensamma examensdelar enligt grunderna för yrkesinriktad grundexamen, grunderna för yrkesexamen eller grunderna för specialyrkesexamen eller gymnasiestudier.

I regeringens proposition om ändringen (RP 112/2024 rd) konstateras att utbildningsanordnaren även i fortsättningen beslutar om sätten att ordna utbildningen på motsvarande sätt som i den gällande lagstiftningen. Utbildning kan ordnas för läropliktiga till exempel i undervisningsgrupper.

Stöd för lärande från och med augusti 2026

Från och med augusti 2026 har den studerande rätt till sådant stöd för lärandet som behövs för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna. Stöd för lärandet ordnas som en del av examensutbildningen. Stöd för lärandet är stödundervisning som ges av en lärare samt stöd och handledning som ges av undervisnings- och handledningspersonalen.

Enligt regeringens proposition (RP 161/2024 rd) prioriteras lättillgängligt stöd för lärande som ges omedelbart när behovet av stöd framkommer. Målet med stödet för lärandet är att förebygga att den studerandes svårigheter hopar sig. Stödet ges vid sidan av examensutbildningen för att hjälpa studerande att nå sina mål.

Enligt regeringens proposition avses med stödundervisning undervisning som ges av läraren för att svara på den studerandes stödbehov. En studerande med inlärnings- och studiesvårigheter har rätt att få stödundervisning i examensutbildning vid sidan om den övriga undervisningen och handledningen. Stödundervisning kan också ges till en studerande som tillfälligt ligger efter i sina studier eller som av en annan orsak behöver stöd och handledning för att avlägga en examen eller utbildning. Stödundervisning kan ges för att stärka studiefärdigheterna, såsom språkliga, matematiska eller informationstekniska färdigheter, eller för att stöda färdigheterna i anknytning till studieteknik. Stödundervisningen kan innehålla stärkande av språkkunskaperna när den studerande har bristfälligt ordförråd i anknytning till examen på svenska eller finska eller i sätten att använda det språk som anknyter till yrket. Stärkande av språkkunskapen borde alltid anknyta till den examen som

avläggs och stödundervisning får inte användas för undervisning i grundläggande språkkunskaper.

Som en del av stödet för lärandet är det möjligt att ge också specialundervisning som ges av en speciallärare. Sådant stöd för lärandet kan vara tillräckligt för sådana studerande som har specifika inlärningsvårigheter till exempel i läsning, skrivning eller matematik.

Särskilt stöd från och med augusti 2026

Vid ingången av augusti 2026 ändras bestämmelsen om särskilt stöd, så att rätten till undervisning som ges av en speciallärare stärks för sådana studerande som behöver särskilt stöd. Enligt den bestämmelse som då träder i kraft har den studerande rätt till särskilt stöd, om han eller hon på grund av verifierade inlärningsvårigheter, funktionsnedsättning, sjukdom eller av andra motsvarande orsaker behöver regelbunden eller långvarig specialundervisning för att uppfylla kraven på yrkesskicklighet och nå målen för kunnandet enligt examens- eller utbildningsgrunderna och stöd för lärandet inte är tillräckligt med tanke på den studerandes stödbehov. Den studerande har rätt till särskilt stöd också i utbildning som ordnas på en arbetsplats.

Enligt den nya bestämmelsen är särskilt stöd specialundervisning som ges av en speciallärare. Särskilt stöd består därtill av annan undervisning och handledning som grundar sig på konsultering av en speciallärare samt av andra särskilda undervisnings- och studiearrangemang som den studerande behöver. Målet för särskilt stöd är att den studerande med hjälp av stödet ska nå den yrkesskicklighet och det kunnande som anges i examens- eller utbildningsgrunderna. I fråga om studerande som får särskilt stöd kan bedömningen av kunnandet i enlighet med grunderna för yrkesinriktade grundexamina anpassas genom att en individuell bedömning av kunnandet utarbetas för den studerande. Bedömningen av kunnandet kan anpassas bara i den omfattning det är nödvändigt med hänsyn till den studerandes personliga mål och färdigheter.

Enligt lagen ska en utbildningsanordnare som har fått till uppgift att ordna krävande särskilt stöd ordna utbildning för studerande som har stora inlärningsvårigheter eller en svår funktionsnedsättning eller sjukdom som gör att de behöver individuellt, omfattande och mångsidigt särskilt stöd. Ordandet av krävande särskilt stöd förutsätter således från och med den 1 augusti 2026 alltid undervisning som ges av en behörig speciallärare.

Rätt till undervisning i vissa situationer

Regionförvaltningsverket i Södra Finland har i sitt beslut (ESAVI/45400/2023) tagit ställning till ordnande av utbildning för en läropliktig studerande vid ett dagverksamhetscenter. Regionförvaltningsverket konstaterar i sitt beslut att om utbildningsanordnaren i samarbete med den dagverksamhetsenhet som välfärdsområdet ansvarar för har fastställt den studerandes dagverksamhetsenhet som en av hens undervisningsenheter, ska enheten ha en lärare som uppfyller behörighetsvillkoren och som är anställd hos utbildningsanordnaren. En anställd vid dagverksamhetscentret eller läroanstaltens handledare kan inte ansvara för den studerandes undervisning. Enligt regionförvaltningsverkets beslut hade yrkesinstitutet försummat sin skyldighet att ge undervisning.

Undervisnings- och kulturministeriet fäster utbildningsanordnarnas uppmärksamhet vid rätten för studerande som får särskilt stöd och studerar inom utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv att få specialundervisning av undervisningspersonal som uppfyller behörighetsvillkoren. En persons läroplikt kan till exempel inte fullgöras på det sätt som avses i lagstiftningen i utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv, om personen i huvudsak genomgår utbildningen genom ett utbildningsavtal vid ett dagverksamhetscenter.

Riksdagens justitieombudsman har i sitt beslut (EOAK/4947/2022) tagit ställning till möjligheten för minderåriga fångar och vissa omhändertagna barn att gå i skola och studera. Justitieombudsmannen konstaterar att läropliktslagen tryggar också minderåriga fångars rätt till avgiftsfri utbildning på lika villkor. Ombudsmannen betonar dessutom att barn och unga som är placerade utanför hemmet likaså har rätt till undervisning och utbildning. I beslutet konstateras att biträdande justitieombudsmannen anser det vara nödvändigt för undervisnings- och kulturministeriet att styra utbildningsanordnarna vid tillämpningen av lagstiftningen för att trygga fullgörandet av läroplikten och de kulturella rättigheterna i fråga om minderåriga fångar och barn som placerats utom hemmet och som är föremål för begränsningsåtgärder.

Genom ett brev daterat den 24 oktober 2024 har undervisnings- och kulturministeriet gett utbildningsanordnarna anvisningar om möjligheten för minderåriga fångar och vissa omhändertagna barn att gå i skola och studera.

Undervisnings- och kulturministeriet vill fortfarande fästa utbildningsanordnarnas uppmärksamhet vid rätten för läropliktiga studerande som deltar i fängelseundervisning att också få tillräcklig undervisning av en lärare som uppfyller behörighetsvillkoren.

Betydelsen av undervisning och handledning samt beaktande av barnets bästa

Tillräcklig undervisning och handledning gör det möjligt för de studerande att lära sig samt förutsättningar för att avlägga en examen eller slutföra en utbildning. Studiearrangemang gör det också möjligt för studerande att bli en del av gemenskapen vid läroanstalten, vilket är viktigt med tanke på de studerandes utveckling. Att tillhöra ett sammanhang bestående av studerande, lärare och övrig personal stöder de studerandes sociala färdigheter, som behövs i arbetslivet inom alla branscher. Utbildningsanordnarna bör också komma ihåg att utbildningen för en yrkesinriktad grundexamen är inriktad på yrken där arbetet i regel utförs på arbetsplatsen. Ovannämnda faktorer både förutsätter och motiverar tillräcklig närundervisning i utbildningsanordnarens lärmiljöer.

Målen för yrkesutbildningen är omfattande och ambitiösa när det gäller sysselsättning, avläggande av examina eller delar av examina samt de studerandes utveckling. Avläggande av en yrkesinriktad examen ger allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola samt behörighet till arbetslivet i enlighet med branschspecifika krav. Undervisningsarrangemangen har ett nära samband med inlärningsresultaten. Med tanke på inlärningsresultaten är det väsentligt att säkerställa att den studerande har tillräckligt kunnande innan han eller hon övergår till utbildning som ordnas på en arbetsplats eller innan kunnandet bedöms genom yrkesprov.

Ministeriet påminner om att viktningsvärdet för sysselsättning och övergång till fortsatta studier i finansieringsgrunderna för yrkesutbildningen höjs från 10 procent till 18 procent vid ingången av 2026. Att säkerställa utbildningens kvalitet och inlärningsresultaten är en förutsättning för framgång i arbetslivet och i fortsatta studier. Utbildningsanordnarna bör fästa uppmärksamhet vid de studerandes rätt att få tillräcklig undervisning och handledning för att det kunnande som krävs för att avlägga en examen eller slutföra en utbildning ska tryggas och säkerställas på det sätt som lagstiftningen förutsätter.

I finansieringsgrunderna för yrkesutbildningen kommer det att införas en viktcoefficient för utgångsnivån med vilken en femtedel av den finansieringsandel som baserar sig på studerandeår viktas utifrån de studerandes utgångsnivå. Viktcoefficienten för utgångsnivån baserar sig på i fråga om läropliktiga vitsord på avgångsbetyget från den grundläggande utbildningen och i fråga om andra studerande den högsta examen som avlagts tidigare. Syftet med den nya viktcoefficienten är att säkerställa att finansieringen i tillräcklig

utsträckning beaktar de studerandes utgångsnivå och på så sätt stöder ordnandet av tillräcklig undervisning och handledning.

Undervisnings- och kulturministeriet vill fästa utbildningsanordnarnas uppmärksamhet vid de rättigheter som föreskrivs för de studerande i lagen om yrkesutbildning och som utbildningsanordnaren ansvarar för att tillgodose. Samtidigt betonar ministeriet att utbildningsanordnaren också ansvarar för att de studerande får det stöd de behöver under utbildning som grundar sig på utbildningsavtal eller läroavtal. Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om utbildning för studerande som inte fyllt 18 år ska barnets bästa i första hand beaktas.

Överdirektör

Petri Lempinen

Regeringsråd

Anna Kankaanpää

Distribution Anordnare av yrkesutbildning

För
kännedom Undervisningsminister Anders Adlercreutz, undervisnings- och kulturministeriet
Statssekreterare Mikaela Nylander, undervisnings- och kulturministeriet
Specialmedarbetare Anita Westerholm, undervisnings- och kulturministeriet
Kanslichef Heidi Backman, undervisnings- och kulturministeriet
Utbildningsstyrelsen